

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه اصلاح قانون به کارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری»

مقدمه

نظر به اینکه قانون به کارگیری سلاح استثنایی بر اصل ممنوعیت استفاده از سلاح در جامعه است حدود و قلمروی این جواز و موارد به کارگیری آن نیازمند دقت و احصای قانون است. این موضوع در قانون «به کارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری در سال ۱۳۷۳» محقق شده است. با این حال به نظر می رسد ضرورت برقراری نظم و امنیت از یکسو و گسترش برخی ناآرامی ها از سوی گروه های سازمان یافته با هدف برهم زدن نظم و امنیت جامعه اقتضا دارد تا خلأهای قانون مزبور برای رسیدن به اهداف مزبور مورد بازبینی قرار گیرد. لایحه حاضر که در قالب ماده واحده متشکل از چند بند ارائه گردیده، نیز چنانچه در مقدمه توجیهی آن تصریح شده است با هدف تعیین شرایط به کارگیری سلاح در وضعیت های پیش بینی نشده در این قانون از جمله در عملیات های مربوط به گروگان گیری، زورگیری، قاچاق مواد مخدر یا سلاح و مهمات، اقدام به ترور یا تخریب یا انفجار و اقدامات انتحاری و خرابکارانه در فرودگاه ها یا هواپیماربابی و متوقف ساختن وسایل نقلیه متواری، ارائه شده است. در گزارش حاضر به بررسی مواردی از این لایحه که دارای ایراد و ابهام است پرداخته می شود.

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال اول

شماره ثبت:

۱۷۸

شماره چاپ:

۲۲۶

تاریخ چاپ:

۱۳۹۵/۶/۲۱

معاونت پژوهش های

سیاسی - حقوقی

دفاتر: مطالعات حقوقی

مطالعات سیاسی

ارزیابی لایحه

۱. در خصوص پیشنهاد مندرج در بند «ب» ماده واحده: در این بند، متن ماده (۱) قانون به ترتیب ذیل پیشنهاد اصلاح آن مطرح شده است: «مأمورین نیروهای مسلح و سایر اشخاصی که به موجب قانون مجاز به حمل سلاح می باشند، در انجام مأموریت های محوله موظفند برای به کارگیری سلاح، ضوابط این قانون را رعایت کنند». نکات ذیل راجع به این پیشنهاد قابل توجه می باشد:

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۱۰۱

الف) مناسب است جهت جلوگیری از تفاسیر متشتت مقصود از نیروهای مسلح یا مصادیق آن مشخص گردد و چنانچه قانون خاصی در این خصوص وجود دارد به آن تصریح شود.

ب) نکته دیگر آنکه قسمت دوم عبارت یعنی «سایر اشخاصی که به موجب قانون مجاز به حمل سلاح می باشند» با عبارت «در انجام مأموریت های محوله» چندان همخوانی ندارد چه بسا افرادی مجاز به حمل سلاح هستند، اما در عین حال مأموریت خاصی به آنها تفویض نشده است.

تاریخ انتشار:

۱۳۹۵/۸/۹

ج) در ماده (۱) قانون فعلی عبارت «در موارد ضروری» وجود دارد لذا ذکر این عبارت در عنوان قانون نیز معنا پیدا می کند، در صورتی که با توجه به حذف عبارت «در موارد ضروری» در پیشنهاد اصلاحی لازم است این

عبارت در عنوان قانون نیز حذف شود در غیر این صورت بی‌معنا خواهد بود، چون در عنوان قانون عبارتی ذکر می‌شود که در قانون اثری از آن نیست.

۲. **در خصوص پیشنهاد مندرج در بند «پ» ماده واحده:** مطابق پیشنهاد ارائه شده در این بند؛ تبصره‌ای با این مضمون به ماده (۱) تحت عنوان تبصره «دو» الحاق می‌گردد که «در خصوص افرادی که از سوی مراجع قانونی برای حفاظت از خود مسلح شده‌اند، برابر ماده (۱۵۶) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ و تبصره‌های آن عمل خواهد شد». در خصوص این پیشنهاد دو نکته قابل توجه است: نخست اینکه با توجه به توسعه دامنه ماده (۱) و پیشنهادی که در بند «ب» درج گردیده است، تبصره ماده (۱) قانون فعلی که ناظر بر شمول قانون نسبت به مأمورین مسلح وزارت اطلاعات در اجرای وظایف محوله قانونی است؛ نیازمند حذف است چه اینکه به نظر می‌رسد پیشنهاد اصلاحی لایحه در ماده (۱) به نحوی است که مفاد تبصره مزبور را پوشش می‌دهد. دیگر آنکه مفاد این تبصره از این جهت که آیا صرفاً ناظر به اشخاصی است که بنا به موقعیت سیاسی و اجتماعی و... مسلح می‌باشند و یا سایر اشخاصی که مجاز به حمل سلاح می‌باشند را هم در برمی‌گیرد دارای ابهام است. پیشنهاد می‌شود برای رفع این ابهام کلمه «صرفاً» بعد از عبارت «افرادی که» اضافه شود.

۳. **در خصوص پیشنهاد مندرج در بند «ت» ماده واحده:** در این بند موارد متعددی ذکر شده است که ذیلاً به بررسی آنها پرداخته می‌شود:

جزء «۱» بند «ت» - در این جزء پیشنهاد شده است عبارت «مأمورین انتظامی» مندرج در صدر ماده (۳) به عبارت «مأمورین موضوع ماده (۱) این قانون» تغییر یابد. نکته مهمی که راجع به این اصلاح قابل توجه است آن است که مشخص نیست آیا منظور از مأمورین موضوع ماده (۱) فقط مأمورین نیروهای مسلح می‌باشد یا سایر اشخاصی که مجاز به حمل سلاح نیز می‌باشند را نیز شامل می‌شود. این ابهام و ایراد زمانی برجسته‌تر می‌شود که در موارد دیگری در این لایحه و یا در قانون فعلی از عبارت «مأمورین موضوع این قانون» استفاده شده است که در نهایت ابهام و سردرگمی را نسبت به قلمرو شمول این قانون به وجود می‌آورد. لذا به نظر می‌رسد در این خصوص باید از عبارات و اصطلاحات یکسانی استفاده گردد تا از تفاسیر متشتت جلوگیری نماید.

جزء «۲» بند «ت» - در این جزء پیشنهاد شده است عبارت «در مورد شورش‌های داخل زندان» به ابتدای بند «۵» ماده (۳) قانون اضافه شود. راجع به این پیشنهاد نیز باید گفت آیین‌نامه اجرایی این بند در تاریخ ۱۳۸۱/۴/۳۰ به تصویب هیئت وزیران رسیده است. در تبصره «۳» ماده (۲) این آیین‌نامه مقرر گردیده که دستورالعمل اجرایی چگونگی برخورد با ناآرامی‌ها در داخل زندان و بازداشتگاه‌ها توسط سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی و نیروی انتظامی تدوین و به تأیید ریاست قوه می‌رسد؛ لذا به نظر می‌رسد لازم است در مورد الحاق این عبارت به قانون، با توجه به دستورالعمل مزبور دقت و توجه بیشتری صورت گیرد.

جزء «۴» بند «ت» - در این پیشنهاد عبارت «اقدام به مقابله کنند» به انتهای بند «۴» ماده (۳) قانون اضافه گردیده است با توجه به ابهام عبارت «مقابله» عدم الحاق این عبارت مورد پیشنهاد است. همچنین «ترور» که در این بند به آن اشاره شده است تعریف مشخص قانونی ندارد.

جزء «۹» بند «ت»: راجع به پیشنهاد مندرج در این بند که ناظر بر الحاق عبارت «به استثنای عملیات انتحاری و هواپیمارمایی» پس از عبارت «این قانون» در تبصره «۳» است باید گفت ضرورتی بر استثنای مطروحه نیست. در واقع با توجه به اینکه در تبصره «۳» ماده (۳) ذکر شده که مأمورین مسلح اولاً چاره‌ای جز به کارگیری سلاح نداشته باشند و ثانیاً در صورت امکان مراتب

مذکور در تبصره را رعایت نمایند لذا مناسب است حتی در موارد مذکور نیز مراتب لازم رعایت گردد.

۴. در خصوص پیشنهاد مندرج در جزء «۴» بند «چ» ماده واحده: در این بند پیشنهاد شده است عبارت «به اندازه لازم» در تبصره «۱» ماده (۶) حذف شود؛ پیش‌بینی این عبارت در قانون فعلی از آن جهت بوده است که وسایل هشداردهنده به نحوی مورد استفاده قرار گیرد که موجب اطلاع و آگاهی رانندگان باشد، حذف این عبارت و اطلاق آن ممکن است در عمل موجب شود وسایل مزبور به گونه‌ای مورد استفاده قرار گیرد که موجبات آگاهی و اطلاع رانندگان را فراهم ننماید. لذا عدم حذف این عبارت مورد پیشنهاد می‌باشد.

۵. در خصوص پیشنهاد مندرج در بند «خ» ماده واحده: پیشنهاد می‌شود عبارت مندرج در این بند به ترتیب زیر اصلاح شود: «سازمان مزبور موظف است نظارت کافی بر این امر داشته باشد که سلاحی که در اختیار مأمورین موضوع این قانون قرار می‌گیرد متناسب با مأموریت محوله آنها باشد».

جمع‌بندی

همان‌طور که در مقدمه توجیهی لایحه اشاره شده است لایحه پیش رو با توجه به ضرورت به‌کارگیری سلاح در وضعیت‌های پیش‌بینی نشده در قانون «به‌کارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری در سال ۱۳۷۳» ارائه شده است؛ علیرغم پذیرش این ضرورت، برخی مواد لایحه واجد ابهام و ایراد است. در هر صورت تصویب لایحه ارائه شده با اعمال نکات مطروحه در این گزارش مورد پیشنهاد می‌باشد.

